

چەن لیبەلکان بونە لایەنگیری
تیدی پیلانگەیی؟ -1-.. نوسینی:
جەن گەری وەرگەللانی
لە فارسیوە: مەحمود عەبدوڵلە

"ليبلاكان هـميشه خيان بـ سيمبولى عراقى لانيات زانيو، بـ يهـلـلـكـانـي خيان نابينن"

بـاـشـی یـکـم

لیبېټۍ کان ، چ چې پگۍ را کسان، چ ۍ استگۍ را کان ، هۍ میښۍ
 با ۍ سیاسيۍ کانیتریان بۍ و ۍ تۍ مۍ تبارکردو ۍ ، کۍ لایۍ نگرۍ تیۍ ری
 پیلانگۍ ۍ ین . واتا و ابیردۍ کۍ نۍ و ۍ کۍ دوژمنانی پیس و مۍ لعون
 دۍ ستیان خستۍ تۍ ناودۍ ستی یۍ کتر ، تا هۍ ل و مۍ رجی کۍ مۍ ایۍ تی
 تۍ کیدۍ ن .

بہام دواي هه بژاردني تر مپ و " برکزيټ " چو نه در وې بريتانيا لايکه کټي نړيوال ، وادياري که خوي ليدل کان خيان که وتون ته باو شي تيري پيلانگ يي و و ، د نن پټين و که پانيا کاني ته کنه لري دستان خسته ته ناو د ستی يک ؛ تا نړيوال نازاد و پشکه وتو ا بک شنه ناو زلکاوي ئيستيداد و پ پلزم .

ئۇو وەرچەرخا نە گۆرۈپچە چەن ۋەيدا ؟

تا ئۇم دواييان ، بىچونى لىبىلىكان ئۆلۈپ ، كىچى پىلانگىلىك
لى ئارادانىي ، كىچى پىلانگىلىك بىچى پىلىپىلىك ، كىچى ئىمىلىتىكى
مىثىيىلىك ، لى ئارادانىي . مىثىيىلىك واتا قىلغىلى دورودىلىكانى
ئازاۋىلى بىچىلىك ، بىچىلىك لى مىثىيىلىك دىرلىتى بىلىپىلىك ، كىچى كىلىپىلىكى
ئاقىلىلىك خىلىپان "لىبىلىكان" دىلىپىلىك تىداربىلىك .

بەتەپپەینی کات عەقە پەشەدکەوت و لەمپەرکانی بەردەم هەزری
 لیبا نامەنن . لیباکان لە سەرکایەتی هەموو حیزبەکان
 ، باوەیان وابوو ، کە مژو : ”واتا دواھاتی تەدریجی و پەشکەوتنی
 مەرحەلە بە مەرحەلە “ ، ئوان باوەیان بەھاتنەکایە جەرگی باشتەری
 سەرمایەداری ، یان سەسیال دیموکراسی هەبوو . لیباکان تەمەزەری
 پەشکەوتنی بەردەوامی ئەقە بوون ، ئەبەت بە پەشەنگایەتی خەیان .
 پەیان وابو ، ئەم پەشکەوتنە هەموو بەربەستەکان دەبەت و هەزە

تاریک کانیش ئځگړ بیان وټ بربړ پښک وټن بگرن چار نویان هیچ نابټ جگ ل ناکامی .

بام ل چ ندسای ابردودا ، دیدگای لیباا کان گانی ب س ردا هاتوو ، د رچونی "تر مپ" له ه بژاردن کان و ، راپرسی "برکسیت" و پښوی پ پلیم لری خست ت گانی "ئیمان ب ع ق" .

دواچار لیباا کان ب ونکردن وای ئ وگ انکاریان ل سیاس تدا ، ل لگ تیری م ژوی خیان نات بان ، ک وټن س راغی ه نکی شاراو .

زهنی ت پیلانگ ی ئستا ل ناو ئ وچ ماء ت و اجی هی . ئ وای دوسا ل م و بر "پش ه بژاردنی تر مپ" ب و هم و خو افاتیان داد نا

"واتا سیاست ب د ستی یاریک رانی شاراو ب و د چ ت" ئ م خیان باو یان پی تی. ل م دنیا بینیی لیباا کاندا ، نکی ت نها پښک وټن و ستاو ، ب کو ب شوازی شاراو و ، ئ نق ست ه موشتک ت کد درت و ، پ چ وانای د کر ت و . ئ وباو ی ک ه زی شاراو ف رمان وای روداو کان ، م ترسیدارترین ژ هر ل لگ گانی سیاسیدا . "نورمن کوهن" ل کت بی " م ت جین ساید" دا (۱۹۶۷) تو ژین و ی کی س نگی س بار ت ب و د ق ساخت یی س یی - ۱۹۰۳ - ئ نجامدا ، واتا پر ت ک لی گ ور کانی ص هی تی . د ق ک ب ئ گ ری ز ر و ساخت و دروستکراوی ی ک ک ل ئ فس رانی د زگای نه تی "تزار" بوو .

کوهن ، د ری خست ئ و د ق خ راکی تی ری پیلانگ یی کی گ ور بو ، ک ماهی ت کی د ژ ی هودی ه بوو . ل دوا ی ک م ک گ انکاری سیاسی گ ور ب ه ل ک ست گ یش ت . ل ژیک ی ئ وچ ر تی رانی پیلانگ یی ل واقیعدا ق توعام . ب وش و ی پر ت ک ک ب پاساودانی پ ژ ی ل ناو بردن ب کارهات ، ک ل م ژودا و نیی .

ب و تی - کوهن - ملی نان ک س ل س ربند مای ئ وباو کوژران : "ی هودی کان ، ه مویان ، ل ه رکوی جیهان بن ، ئ ندامی ی ک ک خراوی پیلانگ ن ، ک د یان وټ ب ش ری ت و ران بکن و پاشان د ستی ب س ردا بگرن . " زیندوبون وای دیدگای نک یی ک ری ه ک ست ، نیشانی د رک وټن وای دوباری ، ئ و خ یا ژ هراوی ی . نکی ه ر لای "استی توندر و" ک ه رگیز ب ت وای ئ و خ یا یان ن خست لاو ، ب کو لای ک سان کیش ک خیان ب پښک وټنخواز د زانن . بام تی ری پیلانگ یی ن تایب ت ب "استی توند"

ن تایب ت ب و نو نو یی د ژ ی هودی ، ک ل ناو ب ش ک ل چ پ کان د رک وټو . لیباا کان ل ک ن و ، تان ل اپ رت کانی مردنی ب ک م د دن ، ل ژ م پښک وټو کاندا و د ن ئ و ج ر

دا، متمنانی ئو ژنام نوسان نه هشت، کاپرتی لاسر
گرانیک کی سانی ۱۹۳۰- باوکردبو و زمین سازیان کردبو، ب
دکردنی ئو ژنام نوسان سقیهت.

لیونز چپگر رابو، کی چالاک بیی ل بگریکردن ل "ساکو و
وینزتی" دوو ئانارشیت. ئو ب ناویشانی ژنام نوسی ئامریکایی
ب ئانانسی خبری "تاس سقیهت" کاریدکرد. ئو لسانی ۱۹۲۸-
ک هواندیری یونایتد پرس بو، ئومدی زری بپژمی شر وی ه بو،
یکمین ژنام نوسی ژئاوایی بو، ک ممتی تی چاوپیکوتنی
تایب تی لگ "جلف ستالین" پدرا، کارگیشته گران و ت و او
ئومدکانی بون به ه م. ئوی ک "لیونز" هاوکاری ژنام
نوس بیان کانیتر ه وی شاردن وی گرانان دا، ئسمن ب هچ
جریک به کاری هاودی ئایدیلجی و ی تپای سقیهت نه بو؛ بکو
دترسا ممتی کار کردن ل دستبدات و بگمت و ژئاوا. ک ل
وش ه اوسان کی گور و بکاری وب وی د بو. چاون کردنی
ه سورکانی شر وی و ل دستدانی پیش به ئو ه مان د رجامی
ه بو. بدار ل هاوایی سیاسی، ژمار بکی ک م ل ژنام نوسان
ئاماد بون ئو م ترسی به نخی گیانان بکن.

لیونز، ئو پیلانی به اشکاو گ او ت و، ب تک کردنی هچ
ئحساسات و ه ی جانک. یکمین کاپرتی موعته ب ر د رباری
برسی تی ل سقیهت، "گرت جونز" باو یکرد و ل "منچستر
گاردیان" ئو ژنام نوس کی خ کی و ت ز بو، سکرتری پشوی "لوید
جرج" بو. ئوکاتی ل سقیهت نیشته ج بو، به نهی س ف ریکردبو
ب ئکراین، ل و تبینیکانی خی ت مارکردبو. ج نر تا کو ت نیا
ل ناو گوندکانو ک گ کشتوکا ی ه ر و زی کان دهات و
دچو، هاواری خ ک د بیستت: "نان نیی؛ دمان و ت بمرین"

ل ی ک ل س ف ررکانیدا، ب قیطار، یک س مونی وشکی ل تفدان ک
ه نای د ر و ف پیدا، بام یکسار ک س کیت ر هات و ه ی گرت و و
خواردی، ج نر ل اپرت کیدا ئو وداوانی برستی باسکردبو،
پاداشتی ج نر ل و اپرت دا ئو بو به ه میش ل سقیهت
دورخرا ی و گ ان و ی ب سقیهت ل ق د غ کرا. بهان
دکردنی ئو بو، ک پیامر کی استگ نی و ناتوانت متمنانی
پ بکرت. ل استیدا ئو پیامک بو ک لیونز و ل شکی چاپ م نی
شر وی ل دیدار کدا لگ ئ فسر کی پل ب رزی چاپ م نیکانی
شر وی ل ژوری ه ت ل کدا و ریانگرت. ئو ئ فسر ق ناع تی ب
لیونزو هاوکانی کرد، ک ل ب ئیعتبار کردنی جونز دا خ مان و
برایان ف تار بکن. لیونز دت: «ل ماوی ئو ه موسا
ل دستکاری کردنی استیی به خ وش کان ل ژم دیکتا تری کان

دښرکړدنې جښه، بښم بښه حمانه ترين کارى نابښه بو کښه بښمان
پښهات . بښام ئښوکار بښمان کرد ، بښد بښي نښون وودو بښوانښ
ئښوکار چښ پښه مان نکړد .

لښدوای دښرکړدنې لښ يښکښتى سښقيت ، جښه نز وښک پښيامنښرى مښحلى لښ
کارديف کارى دښکرد . پاشان بښهکښوت چاوى دښکښوت بښه “وليام
رندالف هرست” کښه يښکښک بولښه کښه سښه خاوان هښژمونښکان لښبواری
چاپښمښى دا، لښه نجامى ئښوديدارښه دوبارښه جښه پيشښى ئښه نامښوانى
بييانى گرتښه ئښستښه . ئښو چو بښه چين تا لښبارښى مناقښشښى چين و
ژاپښه اپښرت سازبکات ، بښه نام لښوسښفښرښدا کښه بښناوچښيښکى دور
دښستى چين ئښه نجاميدا لښلايښه چښه تښکانښو دښگيرښت وودښکوژښت . هښندښک
دښت سښقيت دښستى لښکوشتنى دا هښبو، بښه نام بښه گښى ون لښه بښردښست
نيښه کښه بيسښلمښت . بښه دښرلښه چښندوچونى مردنښى ، جښه نز قوربانى
پيلانښک بووکښه ليونيز لښکتښد کښيدا تښماريکړدوو . ليونزو
هاوښکانى تاچښندين دښي کښه مښکيان کرد بښه شاردنښوښى برسيښتى و
گرانى لښي کښتى سښقيت . نښه شتنى اعتبارى جښه نز بښشکى گرنښى ئښو
چالاکيانښو ، بښه نام ديدى ليښاښکانى ئښو کاتښه ديسان يارمښتيدښرى
، ئښو فريودانښه بوو .

لويى فيشر ، ئښه نامښنوسى کارينښرى ئښمريکى کښه لښسايى ۱۹۳۲ دوبارښه
سښردانى سښقيت تیکړد ، دوبارښه ئښو گښانښوښي ئښواچى پښيدا کرد کښه
گريمانى دابين نښکردنښى خښراک بښه نجامى هښه نښگرتنښوښى
خښوښرمانى پښويست و هښرش وښرانکارىښکانى دښه سښقيتښتى بو .
فيشر لښه اوانښه ئينکارى هښبونى برسيښتى و گرانى دښکرد
لښروسيادا . ئښو هښرگيز ئښندامى حيزى کښه مښنيست نښبو . بښه کو
پښيوښستبو بښه کښمښى چښه پښه ليښاښکان ، کښه باوښيان واو سښقيت
نمونښى بښه رښه کښرى پښشکښوتنى مرښه و دښه دښى هښه اپښرتښک
بن دښى يښکښتى سښقيت . تښه نيا کاتښک جښه نښى سارد دښستښکښى کښه شفرښدن
و ، و فښه يښه هاوبيرښکانى پښشوييان ئيعترافيانکړد ، فيشر بايداى
و و دانى بښه شتښک دانا کښه هښرلښسرښتاو دښيزانى . گوايښه تا ئښوکاتښه
واتښسښو يکړدو کښه ژمارښى قوربانىښکانى تښجروښى سښقيتښتى
بښه رښه مدار دښه تښه !

ئښو بښه چونښه باوښى هاوسښزانى يښکښتى سښقيت ، لښه گښه ئښو ئيديښمښى
جښه رښه “روښل” سياستښتى هښنگاو بښه نښگاوى کارښه ساتبار
يښکښه گرتښو ، کښه لښه وتارښکدا لښسايى ۱۹۴۵ نوسيبوى .
ئښو تيښرښه سياستښتى هښنگاو بښه نښگاو دښت : پښشکښوتنى مرښه فايښتى
لښه گښى ووداوى گښورښدښت ، کښه زښرجار ديکتاتښريت و کوشتارى

جَمعی د بـت. هـندک ل وانی باو یان ب و تیر هـبو
سـیالیستـکانی وکـ"سیدنی" و "بئاتریس" و "وب" بون
لـ دیدی ئ وانی و ژمی سـ قیت لـ بنچینـدا ژمـکی پـشکـوتو
، بـمـام هـنگاو بـهـنگاو پـشدکـوت . بـمـام دـبو بـگوترایـ هـنگاو
بـ هـنگاوی کارـساتبار . لـ استیدا ئـمـ واتا پـیادـکردنی هـمان
دیدگای گـشینی لیـاـکان "میلیوریزم" سـبارت بـپـشکـوتنی
استـهـئاسای مرـفایـتی و ئـقـ ، بـمـام دـربارـی ئـوبـشـی
مرـفایـتی کـزـر دواکـوتوون.

هـمـتی شاردنـوی برسـتی لـ یـکتـی سـ قیت ئـنـجام بـخـش بو ،
چونکـ ئـوشتـی کـ ئـو لیـاـانـ نـیاندـویست بیـستن پـی
سـلمانـدن . گـاـتـجاری ئـو بـسـرهـاتـ لـوـدایـ کـ سـرکـوتنی
تاـادـیک قـرزاری پـیلانگـیک بو ، هـمان پـیلانگـی لیونز و
هاوکارانی کـ لـ مـسکـ ئامادـیانکـرد . لـجـری هـمان پـیلانگـی کـ
لیـاـکان پـداگریان دـکرد . وـنـدات . لـ عـینی کاتدا ، کـ ئـم
جـماءـتـ اپـرتـکانی مردنی بـکـمـ بـهـی برسـتیان بـناـاست و
دـسیسـ و ساختـکاری استگـرادـزانی و پـیانوابو دـبـ نکـیان
لـبـکن . دـبـ بزانیـن لـوکاتـدا لیـاـکان گومانـی بونی
پـیلانگـیـکیان بـمـشکـداها تو ، لـ دیدی ئـوان برسـتی جـرکـ هـوا
ساختـ بو . شـواز و تایـبـتمـندی گومانـکردن لـ سیاسـتی ئـمریکاـدا "
لـکـکـینـویـکی چـوپـی ریچارد هـفستارد دـربارـی تیـری پـیلانگـی
۱۹۴۲ "دا . لـو لـکـکـینـو دا دـریختـو کـ چـن زیهنـتـک کـ بـ
هـی گومان و دودـی بـدینانـ پـکـهاتـبـت نکـ تـنها دـبـتـ خـراکی
هـوادارانـی "بری گلدواتر" کـ ندیدی استگـرای حزبی کـ ماری خـوازی
بـ سـرکـماری " ، بـکو دـبـت بـسوتـمـنی بـ ئاگرکـ کـ جوـانـو
کانیتر ، لـ ناو توـژی استی توندـو هـیانـکردو . تـوانینـکانی
گلدواتر ، تا ئـمـش لـشیکردنـو کـانی گـپانی سیاسـی دا بـکاردن
، بـمـام ئـمـ بـچون و تـوانینانـ لـ هـمانکـا تـدا سـبارت
بـلیـاـکانیش استن ، چونکـ لـ ناو ئـو جـماءـتـشدا باو بون بـ
کـخـراوی نهـنی و پـیلانگـی پـرـیسـندو و پـیان وایـ
لـگـانـکاری سیاسـی کـانی ئـمـ دوا ییانـی ئـمریکا و ئـوروپاـدا
پـیلانگـی هـبو . سـرکـماری پـشو جیمی کارتـر بـ سـراحت دـت :
ترامپ بـ موداخـلـی و سیـ لـ هـبـژاردنـکانی ۲۰۱۴ براو بو . لـ بـر
یتانیا ش کـسانی وکـ "بن بردشاو نمایندـی پارلـمان" و "کارل
کدوالار" پروپاگـندـیکـی هـمان شـو دـکن ، دـربارـی اپرسی
دـرجونی بـریتانیا "برکسیت"
زـدـی نیـ ئـگـر بـمـ ئـستا لیـاـکانیش سـبارت

به گنگا انکاریه سیاسیه به رچا و کان باو یان به تیره پیلانگی هی هئاو .

هه ببت ئو تیره رانه به شک له استیان تدا. که سهک که ترقا که روسیه و پتین بناسه ، ناتوانه گومان نهکات که وسیه هه ویداو مودا له بکات له سیاسیه تی ژئاوادا. به پی هی هه ند به گگی یه کلاکه ره و روسیه و حیزبهکانی استی توند و پیهو ندیان هه یه، له وان به پشٹیوانی دارایی به استی توند و هه روها به کاره نانی ته که مایه تیه کان له لایه و سیاو و به هه ده فگرتنی ده نگد ران به ئو وای ده نگ به تر مپ بدن ، یان هاندانی ده نگد ران به ده رچونی بریتانیا له یه که تی ئوروپا

به کاره نانی ته که مایه تیه کان له لایه و سیاو و به هه ده فگرتنی ده نگد ران به ئو وای ده نگ به تر مپ بدن ، یان هاندانی ده نگد ران به ده رچونی بریتانیا له یه که تی ئوروپا ئو و قسه ی لیه اکان له ئستادا . استه ده و ته و سیا په شه نگ بو له په شک و تنی جه نگی زانیاری و هه وایگری. به مام ئو و مانای ئو و نیه و سیا ئه ندازیاری گنگا انکاریه سیاسیهکانی ئم دوا ییانیه ژئاوا بته . و په راو زخستن و به متمنانیه گشتی و به رد وام ، به سه رتهانی لیه ا و فره مان و به سه رکه مگادا ، واقعیه که له و استیان به کاریگه رتروگه وره تره .

نوسینه: جه ن گری

وهرگه انی له فارسیه و : ماحمود عه بدو